

IRÁNYTŰ INTÉZET

„NemesIS” születése

- az Iszlám Állam elnevezésű terrorszervezet létrejötte -

Történelmünk valamennyi korszakának megvoltak a maga kihívásai. Korunk egyik legfontosabb ismérve a globalizáció és a hozzá köthető új, eddig ismeretlen problémák feltérképezése és a hozzájuk köthető változások kezelése. A változások sebességét tetten érhetjük az egyének sajátos életvitelében, az információ áramlásának szabadságában, a technika, a kommunikáció fejlődésében, stb. Szinte végtelenségig lehetne folytatni a sort, melynek egyik legfontosabb eleme a biztonság kérdése. De valójában mikor is érzi magát biztonságban az ember, a társadalom? Walter Lippmann, az egykori neves amerikai publicista úgy fogalmazott, hogy alapvetően az állam abban a mértékben van biztonságban, amilyen mértékben *„nem kell feláldoznia alapvető értékeit, ha el kívánja kerülni a háborút, és képes ezeket az értékeket egy ilyen háborúban a győzelem kilátásával megőrizni”*¹.

Az alapvető értékek kerülnek veszélybe akkor, amikor egy adott állam megtámadja a másikat, vagy egy adott szervezet (gerilla- vagy terrorszervezet) folyamatos provokációt és egyúttal harcot indít az adott államszervezet ellen. Ha figyelemmel kísérjük, napjainkra az állam - állam elleni közvetlen biztonsági kihívások elenyészőnek mondhatóak. Azonban ez az állítás nem állja meg a helyét, ha az újabb tendenciákban megfigyelhető állam - „terror”szervezet kontextusba ültetjük át.

A közel-keleti térség mindig is a magas biztonsági kockázattal járó térségek között volt számon tartva. Most sincs ez másképp. Az idő felgyorsulásával, egyre több résztvevő jelenlétével újabb konfliktusok, újabb kihívások jelentek meg, melyek egyik legfontosabb – ha nem a legfontosabb – szereplője az Iszlám Állam elnevezésű terrorszervezet. Dr. Kis-Benedek József egyetemi docens szerint az Iszlám Állam megjelenésével és programjával ismét előtérbe került az Iszlám Kalifátus² megteremtésének a gondolata.³ Eszközként illetve vezérelvként a hitetlenekkel szemben a fegyveres felkelést, a szent háborút, a dzsihádot jelöli meg.

Az IS-el kapcsolatban nagyon sok elemzés, hír, vélekedés jelent meg, és még fog is minden bizonnyal. Jelen írásomban megpróbálom röviden összefoglalni az Iszlám Állam születésének és „fejlődésének” fontosabb állomásait. Lássuk tehát, hogyan is született meg Nemesis, a „megtorlás istennője”!

---

¹Gazdag Ferenc: Biztonságpolitika; Grotius Kiadó; Budapest; 2010. 27. oldal.

²Az IS magát kalifátusnak kikiáltva a világ muszlimok által lakott régióinak jelentős részét közvetlen politikai fennhatósága alatt kívánja egyesíteni a közel-keleti térségből kiindulva. Ez a terület, „ország” lenne az Iszlám Kalifátus.

³Kis-Benedek József – Az Iszlám Kalifátus és a globális dzsihádot új tendenciái (PDF)

Az Iszlám Állam létrejötte nem egy teljesen új keletű jelenség. Tágabb értelemben az 1980-as évektől kezdődő mudzsahidhoz – vallásháborúhoz - köthető, mely Afganisztánban alakult ki a szovjet intervenció idején, ahol a kezdeti „mozgalom” hatékony ellenállást tanúsított és figyelemre méltóan változatos eszközrendszert alakított ki az iszlám ellenségei ellen. Szűkebb értelmezésben a globális terrorizmus új ágát képviselő terrorszervezet története 2003-ig nyúlik vissza Szaddam Husszeint iraki diktátor megbuktatásáig. Továbbiakban ezen időszak meghatározó momentumait fogom górcső alá venni.

Husszeint hatalomból való eltávolítása után az iraki hadsereg jelezte a diktátort legyőző nyugati hatalmaknak (Egyesült Államok, Nagy-Britannia, stb.), hogy segédkezik az ország stabilitásának helyreállításában, ezt azonban az Egyesült Államok a volt autokratikus rendszer vezetőinek eltávolításának tervéhez tartva magát elutasította, és a hadsereg vezetői is kikerültek a hatalomból.

A szunniták - Szaddam Husszeint fő támaszát adó vallási csoport- ezt nem nézték jó szemmel és a növekvő feszültség polgárháborúhoz vezetett a három iraki entitás, a szunniták, a síiták és kurdok, továbbá a nyugati országok között.

Az Egyesült Államok – nyugati mintára - válaszként a nemzetközi nyomásra bevezetett egy új alkotmányt Irakban, amely egy föderatív politikai rendszert hozott létre, vétójogot adva a három iraki entitásnak, azonban nem sikerült stabilizálni az ország helyzetét.

Beszédes példa, hogy az első választáson a szunniták nem vettek részt, így a megalakult kormányt sem támogatták, ami a népcsoport elszigetelődéséhez vezetett. Egy elszigetelődött, önmagát veszélyeztetett helyzetben tartó vallási közösség remek táptalajt jelenthet egy olyan megtorlásra és terrorra szervezett csoportnak, mint az Iszlám Állam.

Az IS „fejlődésének” következő nagy fordulópontja 2006, pontosabban az a pillanat, amikor az Egyesült Államok, megelégedve, hogy Irak a nemzetközi terrorizmus központjává kezd válni, tárgyalásokat kezdett szunnita törzsi vezetőkkel. A „közeledés” eredményeként sikerült néhányat maga mellé állítani, és segítségükkel visszaszorítani a terrorszervezetet egészen oly mértékig, aminek folyományaként az Egyesült Államok kivonult Irakból 2011-ben.

2011 után hiába hagyott Amerika pénzt és fegyvert Irakban, mégis egy hatalmi vákuum keletkezett. S ott, ahol az erős hatalmi rendszer képtelen elejét venni a szélsőségnek, ott bizony óhatatlanul megjelennek a felforgató, terrorista szervezetek.

Ebben az évben – 2011-ben - további lökést adott az Iszlám Államnak a szíriai polgárháború kirobbanása, melyben szintén aktívan részt vettek szunnita csoportok. A szíriai válsággal kapcsolatban fontos kiemelnünk, hogy az elmúlt időszak egyik legtöbb – ha nem a

legtöbb – szereplőt felvonultató fegyveres konfliktusává vált.⁴ A polgárháború a kormányerők és az „arab tavasz” idején a téli álmából felébredt ellenzék összecsapásának indult, s „*ma már több mint ezer különböző fegyveres csoport vetélkedésének ad teret*”⁵. Ezen színes kavalkád nagy része rendelkezik valamilyen szintű kötődéssel a nemzetközi iszlamista hálózati rendszerekhez.

Ahhoz, hogy világossá váljon a valódi helyzet, a továbbiakban nézzük meg egy kicsit jobban a szembenálló feleket. A szíriai ellenzéken belüli erőviszonyokat alapvetően négy nagyobb, önálló, de mégis bizonyos szinten átfedésben lévő „aktor” határozza meg. Katonai értelemben a legerősebb a Szabad Szíriai Hadsereg mely 2011. júliusában jött létre. A szervezet különlegessége, hogy valójában helyi szintű működésen alapuló csoportok laza szövetsége. Különleges ismertetőjele, hogy a különböző csoportok közül a „szabad hadsereg” rendelkezik a legközvetlenebb kapcsolattal a Szíriai Ellenzéki Koalícióval. A második legnagyobb ellenzéki csoporttúsolás az Iszlám Front⁶ elnevezésű szervezetben öltött testet, mely 2013. novemberében jött létre. Beszédes példa, hogy ezt a blokkot erősíti az azóta hírhedtté vált Ahrár as-Sám-brigád⁷ is, mely önmagában is jelentős „befolyást” jelent.

A szíriai konfliktus másik két jelentős szervezet az Iszlám Állam és a Nuszra Front. Különlegességük abban rejlik, hogy míg a korábban említett két szervezetre alapvetően a területiség, az adott területhez való elvitathatatlan kötődése a „legitimáció” fő oka, addig az IS és a Nuszra Front kialakulása és kapcsolati hálója al-Kaidához köthető, így radikális szalafista iszlamistákat tömörítő szervezetekről beszélünk.

Az utolsó három szervezet esetünkben azért fontos, mert mindháromban megfigyelhető a korábbi nagy nemzetközi iszlamista mozgalom – a Muszlim Testvériség, az al-Kaida és az al-Kaida az Iszlám Maghrebben – támogatói és eszméi.

Azonban iszlamista mozgalmak közül hamar kitűnt az Iszlám Állam és a Nuszra Front, ugyanis soraikban elkezdtek megjelenni egyre radikálisabb szalafista néztek, mely hatalmas mértékben, közvetlenül befolyásolták terrorszervezet jelenlegi arculatát. De pontosan mit is jelenthet a szalafizmus⁸? A szaúdi fundamentalizmus és a többi iszlamista mozgalomhoz képest jóval konzervatívabb szalafizmus az 1990-es évek előtt nem igazán volt jelen a közéleti eszmerendszerek retorikájában. Születése a második öbölháború idejére tehető, amikor is egy törés jelent meg a korábbi ideológia elméletében. A megosztottság oka a szaúdi kormány

---

⁴<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144> (2015.06.20.)

⁵ Arany Anett, N. Rózsa Erzsébet, Szalai Máté – Az Iszlám Állam – Következmények; KKI-tanulmányok.

⁶ Az Iszlám Front valójában két szervezet asszimilációjából jött létre, melyek a következők voltak: Szíriai Iszlám Felszabadítási Front és a Szíriai Iszlám Front.

⁷ Ahrár as-Sám brigád: az al-Kaidához köthető csoport, mely különösen kegyetlen „eljárásairól” vált ismerté.

⁸A szalafijja –szalafizmus - a „megelőzni, előtte járni” jelentésű arab szóból ered. Az arab lexikonokban a szalaf alapvetően az erényes, jámbor ősöket jelenti, a muszlimok első három nemzedékét foglalja magába.

azon döntése, hogy egy másik muszlim állam (Irak) ellenében az Egyesült Államoktól kér segítséget. A klasszikus értelemben vett szalafizmus nem ítélte el ezért a tettéért, azonban az úgynevezett dzsihadista szalafizmus igen. Ez az irányzat Oszama bin Laden alatt született meg, ő ötvözte ugyanis a dzsihadizmus által jelentett szent háborút és a szalafizmus által kifejezett küldetéstudatot. Ez az irányzat ugyanis a „gyakorlatban” lehetővé tette a vezetők hitetlennek való bélyegzését. Jelen esetben ugyanis, ha egy vezető nem követi az iszlám törvényeit, akkor nem tekinthető többé muszlimnak.

Az Iszlám Állam tehát ezen ideológia háttérrel felvértezve aktívan részt vett a 2011-ben kirobbant szíriai polgárháborúban.

Az Iszlám Állam végső megerősödéséhez nagyban hozzájárult a nyugati államok elbizonytalanodása, amelynek egyik fő oka Líbia helyzete volt. A Kadhafi-rezsim bukása után ugyanis nem alakult ki stabil, megbízható rendszer, sőt, polgárháborús helyzet uralkodik, s talán nem elhamarkodott kijelentés tőlem, hogy jelenleg rosszabb a közbiztonság, mint az autokratikus rendszer alatt. Ezen kudarc velejárója, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának öt állandó tagja között ismét felbomlott a konszenzus, Oroszország és Kína szembe helyezkedett az Egyesült Államokkal, Nagy-Britanniával és Franciaországgal, arra hivatkozva, hogy Líbiában eredetileg humanitárius intervenciót terveztek, ami nem járt volna a Kadhafi-rendszer bukásával, ám ez mégis bekövetkezett.

Az ENSZ elbizonytalanodása kiütközött a szíriai vegyi fegyverek használatának ügyében, ugyanis a nyugati államok előzetes ígéretük ellenére nem avatkoztak be a szíriai harcokba a tiltott fegyverek bevetése után, mivel az USA két korábbi partnere, az Egyesült Királyság és Lengyelország kihátrált a megmozdulásból, az egyedül maradt USA pedig egymagában nem vállalta fel az intervenciót.

Míndezek hatására a nemzetközi közösség kihátrált a szíriai ellenzék mögül, az irányítást pedig az ISIS, az Iszlám Állam elődje vette át.

Az Iszlám Állam tehát megerősödött, azonban több szakértő is úgy gondolja, hogy néha a híradások túlzásokba esnek⁹. Az Iszlám Állam ugyanis elsőrangú propaganda elképzelésekkel és eszközökkel bír jelenleg is. Azonban tény, hogy a jelenlegi tendenciák arra mutatnak, hogy a terrorszervezet céljának elérésé érdekében arra törekszik, hogy „leválsa” a terrorizmus jelképének számító al-Kaidát, amelynek neve szinte „reklámmal” ér fel. Ahogy korábban írtam, a szervezet fejlődése során az al-Kaida nagyon fontos volt az ideológiai alapok „lerakásában”. Azonban – egy közhellyel élve – a tanítvány gyakran túlszárnyalja a mesterét. Jelen esetben is ez a tendencia figyelhető meg. Az Iszlám Állam hosszútávon szeretné átvenni az al-Kaida

---

⁹ <http://szegedma.hu/hir/szeged/2014/10/a-terrorizmusnak-mindig-uzenete-van-talas-peter-az-izlam-allamrol.html> (2015.06.20.)

helyét a nemzetközi terrorizmus élén, és ezt figyelemfelhívással próbálja elérni, a médiának, a „közönségnek” szóló brutalitással.

Az Iszlám Állam a terrorcselekményeken és felbujtásokon, fenyegetéseken túl egészen új irányba indult el a tavalyi év folyamán: a szervezet vezetője Abu Bakr al-Bagdadi kalifa lett, amely titulusnak az a hozadéka, hogy a törzsfők felesküsznek rá, mert a szokás szerint, aki ezt nem teszi meg, ellenségnek minősül. Az Iszlám Állam államként szeretne működni, olyan államként, mely eretnekként üldözi a kisebbségeket, hogy egy steril szunnita területet tudjon létrehozni, melyet könnyebben irányítása alá vonhat.

S hogy mit hozhat a jövő? Minden bizonnyal az lenne az optimális megoldás, ha helyi – regionális – szinten tudnánk kezelni az IS által előteremtett különleges helyzetet. Természetesen megoldási kísérleteket próbál találni az Egyesült Államok és szövetségesei is, azonban tudnunk kell, hogy évszázadok távlatában gyökerező identitástudatot, vallásbeli különbségeket nem lehet azonnal feloldani, sem hangos fegyverekkel, sem csendes párbeszédekkel. Ez a régió mindig is az ellentétek és az erőszakos cselekedetek földje volt, ahol csakis az erős, autokratikus rendszerek tudtak fennmaradni. Tökéletes bölcső Nemesis számára, aki a „haragból és a bosszúállásból táplálkozik” ...